

ПОДАННЯ ЗАЯВ ДО ЄСПЛ

Березовська Н. Л.

Стаття присвячена євроінтеграційній складовій частині української політики, захисту прав особи, суспільства та держави за допомогою звернення до Європейського суду з прав людини. Україна потерпає від збройного конфлікту, розпочатого рф і, крім мети вижити, зберегти свої здоров'я, свободу, статеву свободу та статеву недоторканість, власність, інші суспільні відносини, що були порушені, ще є проблемні моменти щодо формального захисту своїх прав, в тому числі і шляхом подачі заяв до Європейського суду з прав людини. Знищення електропостачання в Україні дає підстави світити зсередини, бути ще більш об'єднаними проти ворога. Застосовувати всі можливі заходи для цього, в тому числі юридичного захисту порушених прав. У статті проаналізовано деякі формальні моменти, що допоможуть правильно оформити заяву до Європейського суду з прав людини, дозволить мати надію, що вона буде прийнятою та розглянутою. Оскільки існує вже певна практика подачі заяв громадянами України до Європейського суду з прав людини, то вже можна говорити про набутий позитивний чи негативний досвід, який може знадобитися для подальшої роботи у цьому напрямку.

ЄСПЛ – це міжнародний суд, куди окремі громадяни, декілька заявників, підприємства, організації звертаються за умови прийнятності з указівками на свої порушені права, передбачені Європейською конвенцією з прав людини. Держави-учасники взяли на себе зобов'язання дотримання закріплених положень, як в самій Конвенції, так і в Протоколах до неї. Європейський суд з прав людини приймає заяви за певними правилами, тому слід чітко дотримуватись їх при внесенні інформації в формуляр заяви, який має бути стисло і докладно заповненим щодо відомостей про заявника, предмету заяви, її сутності, містити додатки, що відображають факти, викладені в заяві, строки подачі та інші моменти, на які звертає увагу Європейський суд з прав людини ще на стадії прийняття заяви до розгляду. Бо усім відома сумна статистика, що більше 90% справ не приймаються із-за порушень встановлених правил. Тому слід максимально формально поставитися до вимог і тоді вже очікувати, що заява буде розглянута по суті.

Ключові слова: захист прав особи, суспільства та держави, євроінтеграційна складова частина української політики, Європейський суд з прав людини, заповнення формуляра заяви до ЄСПЛ.

Berezovska N. L. Submission of applications to the ECHR

The article is devoted to the European integration component of Ukrainian policy, the protection of the rights of the individual, society and the state with the help of an appeal to the European Court of Human Rights. Ukraine is suffering from the armed conflict started by the r f and, in addition to the goal of survival, preserving one's health, freedom, sexual freedom and sexual integrity, property, other social relations that have been violated, there are still problematic points regarding the formal protection of one's rights, including by submitting applications to the European Court of Human Rights. The destruction of the electricity supply in Ukraine gives reasons to shine from within, to be even more united against the enemy. Apply all possible measures for this, including legal protection of violated rights. The article analyzes some formal points that will help to properly prepare an application to the European Court of Human Rights, will allow to hope that it will be accepted and considered. Since there is already a certain practice of submitting applications by citizens of Ukraine to the European Court of Human Rights, we can already talk about the acquired positive or negative experience that may be needed for further work in this direction.

The ECHR is an international court to which individual citizens, several applicants, enterprises, organizations, apply under the condition of admissibility with indications of their violated rights provided for by the European Convention of Human Rights. The participating states undertook to comply with the established provisions, both in the Convention itself and in the Protocols to it. The European Court of Human Rights accepts applications according to certain rules, therefore, they should be clearly observed when entering information into the application form, which must be concisely and fully filled out with information about the applicant, the subject of the application, its essence, and contain attachments that reflect the facts set forth in applications, submission deadlines and other points to which the European Court of Human Rights draws attention even at the stage of accepting the application for consideration. Because everyone knows the sad statistics that more than 90% of cases are not accepted due to violations of the established rules. Therefore, you should approach the requirements as

formally as possible and then expect that the application will be considered on its merits.

Key words: *protection of the rights of the individual, society and the state, European integration component of Ukrainian policy, European Court of Human Rights, filling out the application form to the ECHR.*

Євроінтеграційна складова частина української політики, в тому числі і щодо захисту прав особи, суспільства та держави, проявляється і у можливості звернення до Європейського суду з прав людини. Україна потерпає від збройного конфлікту, розпочатого РФ і, крім мети вижити, зберегти свої здоров'я, свободу, статеvu свободу та статеvu недоторканість, власність, інші суспільні відносини, що були порушені, ще є проблемні моменти щодо формального захисту своїх прав, в тому числі і шляхом подачі заяв до Європейського суду з прав людини. Знищення електропостачання в Україні дає підстави свідчити зсередини, бути ще більш об'єднаними проти ворога. Застосовувати всі можливі заходи для цього, в тому числі юридичного захисту порушених прав. Формальні моменти допоможуть правильно оформити заяву до Європейського суду з прав людини, дозволять мати надію, що така заява буде прийнятою та розглянутою.

Оскільки існує вже певна практика подачі заяв громадянами України до Європейського суду з прав людини, то вже можна говорити про набутий позитивний чи негативний досвід, який може знадобитися для подальшої роботи у цьому напрямку. Є певні правила, що не можуть бути порушені при зверненні до ЄСПЛ, які можуть допомогти правильно оформити заяву до Європейського суду з прав людини і заявник може мати обґрунтовану надію, що заява буде розглянута.

Метою Європейської конвенції про захист прав людини (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р.) є забезпечення загального та ефективного визнання та дотримання проголошених у ній прав, у ній встановлено, що, беручи до уваги те, що метою Ради Європи є досягнення тіснішого єднання між її членами і що одним із засобів досягнення цієї мети є забезпечення і розвиток прав людини та основоположних свобод, знову підтверджуючи свою глибоку віру в ті основоположні свободи, які становлять підвалини справедливості та миру у всьому світі і які найкращим чином забезпечуються, з одного боку, завдяки дієвій політичній демократії, а з іншого боку, завдяки спільному розумінню та дотримання прав людини, від яких вони зале-

жати, сповнені рішучості, як уряди європейських держав, що є однодумцями і мають спільне наслідування політичних традицій, ідеалів, свободи та верховенства права, зробити перші кроки для забезпечення колективного гарантування певних прав, проголошених у Загальній декларації, підтверджуючи, що Високі Договірні Сторони, відповідно до принципу субсидіарності, несуть основну відповідальність за захист прав і свобод, визначених цією Конвенцією та протоколами до неї, і що при цьому вони наділені свободою розсуду, яка підлягає наглядовій юрисдикції з боку Європейського суду з прав людини, створеного за цією Конвенцією [1], передбачає також право на індивідуальне звернення щодо захисту своїх прав до суду. В тому числі це і звернення до Європейського суду з прав людини. Але звернення не може бути довільним, конвенція передбачає базові умови прийнятності, якими наділена заяву і це є умовою щодо її розгляду. Всім відомо, що заявник має вичерпати всі національні заходи юридичного захисту і подати заяву впродовж встановленого строку від дати постановлення остаточного рішення на національному рівні.

Європейський суд з прав людини – це міжнародний суд, який може розглядати тільки заяви від осіб, організацій та підприємств, які стверджують, що їхні права, гарантовані Європейською конвенцією з прав людини, були порушені. Конвенція є міжнародним договором, на підставі якого значна кількість європейських держав зобов'язалися забезпечувати певні фундаментальні права. Ці права викладені в самій Конвенції, а також у Протоколах №№ 1, 4, 6, 7, 12 і 13 до неї. До зазначених протоколів приєдналися лише окремі держави. Суд не може розглядати будь-які скарги. Його повноваження визначені критеріями прийнятності, які викладені в Конвенції і які визначають, хто може подати заяву, коли та з яких питань [2].

Передбачено подача заяв у певні строки. Формальне упущення строків може призвести до неприйняття заяви. Українці сьогодні стикаються з додатковими проблемами, такими як відсутність електропостачання, перебої зі зв'язком, що також впливає на роботу. А, як відомо, заява до Європейського суду з прав людини – це документ, що займає 13 сторінок в PDF файлі. Тому дотримання строків, завчасне оформлення заяви і додатків може допомогти не хвилюватися за сплив відведеного часу для подачі заяви. Не завжди так буває, що адвокат чи інша особа, яка займається оформленням заяви до ЄСПЛ, не мають інших

завдань і можуть не відволікатися, а присвятити час саме цьому питанню.

Сам формуляр заяви наданий у вигляді таблиці, він не у форматі Word і просто внести відповідні відомості в нього не вийде. Формуляр є складним, не дивлячись на наявність інструкції щодо його заповнення. Інший вигляд формуляру не допускається.

Формуляр такої заяви слід собі завантажити, поступово і правильно заповнити, в готовому вигляді роздрукувати, додати всі необхідні документи і вже після чого надіслати до ЄСПЛ поштою.

Для роботи слід використовувати офіційний сайт Європейського суду з прав людини, а не інші, навіть якщо вони містять якісь підказки. Це пов'язано з тим, що сам формуляр в його останній редакції міститься на офіційному сайті, а на інших сайтах може бути його попередня редакція, яка вже не діє. Постійна зміна вимог не дозволяє користуватися іншими формулярами, які надані для прикладу, скоріше, на деяких сайтах юридичних компаній чи юристів. Остання редакція формуляру заяви до ЄСПЛ датується 2022 р. Якщо до рук потрапив формуляр заяви до ЄСПЛ, то у правому верхньому куті ми зустрінемо таку ніби підказку 2022/3, де 2022 – це рік затвердження формуляра, а 3 чи інша цифра – це сторіночка даної заяви.

Суд може розглянути Вашу справу тільки за таких умов: «Ваші скарги стосуються порушення одного чи декількох прав, викладених у Конвенції¹ та Протоколах до неї; скарги спрямовані проти держави, яка ратифікувала Конвенцію чи відповідний Протокол (певні Протоколи ратифіковані лише деякими державами, перевірити список ратифікацій на Інтернет-сайті Суду можна за посиланням: www.echr.coe.int/applicants); скарги стосуються фактів, за які несе відповідальність певна державна структура (законодавчий або, виконавчий орган, суд тощо); ЄСПЛ не розглядає заяви, спрямовані проти приватних осіб чи недержавних організацій²; скарги, що стосуються фактів чи подій, які мали місце після дати ратифікації державою Конвенції³ чи відповідного Протоколу (дати для кожної держави вказані у списку ратифікацій на Інтернет-сайті ЄСПЛ: www.echr.coe.int/applicants); порушення основоположного права стосується Вас особисто і безпосередньо (Ви маєте «статус жертви»); Ви надали національній правовій системі можливість виправити порушення Ваших прав («вичерпання національних засобів правового захисту»); зазвичай це означає, що перед поданням скарги в Суд, Ви повинні подати ті самі скарги в національні суди, в тому

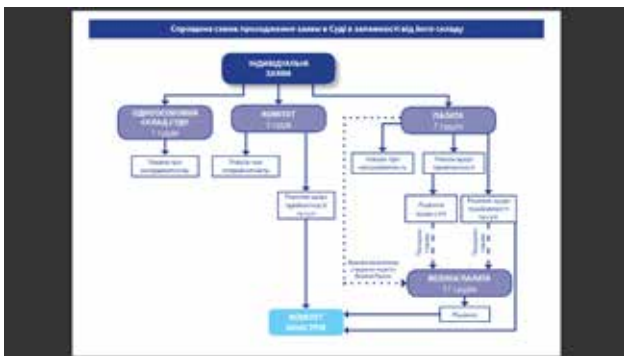
числі у найвищу судову інстанцію. При цьому Ви повинні дотримуватися національних процесуальних вимог, в тому числі строків оскарження. Проте Ви не повинні використовувати засоби правового захисту, що є неефективними, або вдаватися до дискреційного чи виняткового провадження, що не є частиною звичайної процедури оскарження; Ви подали до Суду заповнену належним чином заяву протягом чотирьох місяців після дати винесення остаточного рішення на національному рівні. Цей чотиримісячний строк зазвичай визначається з дати, коли найвища судова чи адміністративна інстанція, що уповноважена вирішувати Вашу справу, прийняла у ній рішення, або коли Ви чи Ваш юридичний представник були повідомлені про це рішення. Якщо не існує ефективних засобів правового захисту щодо Вашої скарги, чотиримісячний строк відлічується від дати оскаржуваного акту, події чи рішення. Чотиримісячний строк може бути перерваний тільки коли Ви надішлете до Суду повну заяву з додатками, яка відповідатиме вимогам статті 47 Регламенту Суду (текст наведений у Документації для заявників). Строк закінчується в останній день четвертого місяця, навіть якщо цей день припадає на неділю або офіційний неробочий день. Таким чином, формуляр заяви з усією необхідною інформацією та документами повинен бути відправлений до Суду до або в останній день чотиримісячного строку, отже Вам слід переконатися в тому, що Ви вчасно відправили Вашу заяву поштою; Ваші скарги основані на достовірних фактичних даних; Ви повинні обґрунтувати свою заяву: чітко описати обставини справи та додати на їх підтвердження документи, рішення, медичні довідки, показання свідків тощо; Ви можете показати, що предметом Вашої скарги є невинуватене втручання у Ваше фундаментальне право. Ви не можете просто скажитися на те, що судові рішення було несправедливим чи неправильним; Суд не є апеляційною інстанцією по відношенню до національних судів та не може скасовувати чи міняти їхні рішення; Ваші скарги не були вже розглянуті ЄСПЛ або іншим міжнародним органом» [2].

Як зазначено у прес-релізі Суду від 29 серпня 2022 р. [3], з 1 вересня 2022 Суд повертається, у певних аспектах, до нормального опрацювання заяв відносно України. У зв'язку з перешкодами у наданні послуг з міжнародних поштових відправлень до та з України, Суд підтримуватиме зв'язок із заявниками за допомогою системи електронних комунікацій (eComms). Для цього Суд використовуватиме адреси електронної пошти,

надані заявниками. Стосовно саме повідомлення про винесені рішення та ухвали у справах, де не було надано адреси електронної пошти, Суд вирішив, як виключення, повідомляти про рішення та ухвали, винесені Палатою та Комітетом, шляхом їх розміщення в базі даних Суду HUDOC. Про ухвали, винесені суддею одноособово, буде повідомлено лише тих заявників, які надали Суду адресу електронної пошти. Перед тим, як робити запит до Суду про стан розгляду заяви, заявникам пропонується виконати запит в пошуковій системі Суду State of Proceedings (Стадія провадження) для отримання подальшої інформації [4].

Але для початку слід звернутись до самого формуляру. Пам'ятаючи про те, що лише його остання редакція може бути використаною. Для цього слід звернутись до офіційного сайту Європейського суду з прав людини і звідти формуляр завантажити. При цьому є суто технічні особливості. Формуляр працюватиме коректно тільки з програмою Adobe Reader 9 чи з пізнішою версією і підтримується лише операційними системами Windows і Mac OS X [5].

Залежно від типу справ, заяви передають на розгляд ЄСПЛ у складі одного судді, комітету або Палати: [6].

Щодо заповнення заяви, то вимоги щодо цього містяться у ст. 47 регламенту ЄСПЛ. На офіційному сайті ЄСПЛ є пакет документів для заявників. Офіційними мовами ЄСПЛ надаються практичні рекомендації, що допоможуть заповнити формуляр заяви таким чином, щоб заява була прийнятою. Є звичайні вимоги, які стосуються розбірливого написання. Рекомендують навіть надавати друкований варіант. Не розписувати, але і надмірно не скорочувати, оскільки потрібно заповнити всі відведені поля, повністю описати ситуацію, для підтвердження додавати документи, щоб заява була повною і була прийнята. Має бути чіткість подання матеріалів, зрозумілість, не рекомендується допускати різного роду скорочень, разом

з тим матеріал подавати стисло. Якщо є така можливість, формуляр заяви до Європейського суду з прав людини можна заповнити в електронному вигляді.

Щодо мови заповнення формуляру, то слід пам'ятати, що відповідно до правил, можна використовувати будь-яку мовою, яка є офіційною, в країнах, які входять до Ради Європи. Деякі мешканці України могли свого часу розмовляти не лише українською, а й російською, скажімо, мовою. Але тут з практичного боку є деяка особливість. Як відомо, РФ, як держава, вже колишня членкиня Ради Європи, 16 березня заявила про вихід з Ради Європи, і, власне, з такого механізму захисту, як Європейський суд з прав людини. Європейський суд, із свого боку, напевне, максимально затримався в строках, щоб відстрочити такий вихід. Посилаючись на правила, ЄСПЛ використав можливість продовжити цей строк на півроку, але після спливу шести місяців, 16 вересня 2022 р. Європейський суд з прав людини на своєму офіційному сайті видав повідомлення, що всі події, які сталися до 16 вересня 2022 року, підпадають під розгляд щодо порушень, які вчинила Росія. Це стосується і мови заповнення формуляру. До 16 вересня 2022 р. він міг бути заповнений російською мовою, тому що до цього часу це була мова офіційна, однієї з країн-учасниць. На сьогодні російська мова може бути використана лише якщо якась з держав-учасниць закріпила її як офіційну, в конституції своєї держави. Також наявний і психологічний аспект. Деякі особи, які працюють в ЄСПЛ, можуть бути саме російськими юристами і вони ж мають приймати рішення щодо прийняття заяви проти РФ, щодо збройного конфлікту держави, громадянами якої є чи були. Саме вони можуть припинити подальші дії щодо заяви. І, щоб це виключити, практики рекомендують продумати і такий момент. Крім того, своєю рідною мовою виклад матеріалу є більш ґрунтовним, логічним, легше буде дотримуватись формальних вимог.

Отже, як відомо, що офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Але також звернення до секретаріату ЄСПЛ можливе мовою країни, що ратифікувала конвенцію. Для України це означає, що ми можемо користуватися своєю державною мовою. Так, звичайно, кореспонденція, що може надходити з ЄСПЛ, надсилаються англійською чи французькою.

Слід звертати увагу на кожний рядок формуляру. Чітко зазначати заявника – чи то фізична особа, чи

організація, чи групові заяви, чи одна заява з декількома заявниками, держава чи держави, проти яких подаються заяви, представник або представники заявника фізичної особи, в тому числі представник не юрист, юрист, відомості про довіреність.

Уважно слід поставитися до вказівки електронної адреси, оскільки вона буде служити для створення облікового запису eComms та електронним зв'язком.

Як же вказувалося, правила та умови доступні на офіційних сайтах, поширюються через практичне керівництво щодо подання заявниками матеріалів в електронній формі. Так, описується, як саме слід зупинитися на основних моментах заяви, наприклад, щодо предмету заяви. Стисло подається інформація щодо наявних рішень та фактів, в результаті яких доводиться порушене право. Не рекомендується дублювати частини рішення, оскільки вони і так додаються в якості додатків. Додатки мають бути повними, відображати всі головні моменти заяви. За таких умов розгляд заяви буде належним та швидким. Разом із тим не слід занадто економити сторінки, оскільки вони всі мають бути заповнені, інакше суд не буде розглядати таку заяву.

Також зустрічаються рекомендації щодо подання додаткової інформації або якихось окремих пояснень в окремому додатку до формуляру заяви як окремий документ до 20 сторінок. Такий додаток не сприймається як продовження заяви, тому всі основні моменти слід прописувати у самій заяві.

Щодо викладеного матеріалу, то практики нагадують, що відносно заяву до ЄСПЛ існує загальне правило, що така інформація може бути доступною широкому колу громадськості, також опублікована в базі даних HUDOC. Тому певні приватні моменти слід вказувати лише тоді, коли вони прямо стосуються суті справи. Разом із тим є певні обґрунтовані виняткові випадки, коли допускається анонімність.

Щодо описання фактів, то тут також слід бути послідовним і чітким. Якщо справа складається з деяких епізодів, то описувати їх по черзі, підкріплювати відповідними додатками.

Обов'язково при оскарженні посилання на статтю Конвенції чи відповідний Протокол до неї, описати, в чому саме виражається порушення прав, закріплених Конвенцією.

Щодо критеріїв прийнятності, то у статті 35 § 1 Конвенції є правила щодо вичерпання національних засобів правового захисту та дотримання 4 місячного строку. Це про те, що держава мала змогу захистити права, і тільки якщо це не було

зроблено, відбулося звернення до ЄСПЛ. Тому вказуються дати, номери та назви справ, рішень тощо. У додатках всі копії також подаються поступово, залежно від викладених положень у заяві.

Якщо говорити про 4 місячний строк, то довести його можна, надавши копію останнього рішення із зазначенням дати, або дати, коли заявника було сповіщено про таке рішення, наприклад конверт чи рекомендований лист із зазначеною датою. Якщо відповідного регулювання на національному рівні не було, то останньою датою буде дата подачі скарги.

Також, можливо, що скарги подавалися в інші міжнародні установи, наприклад, Комітет справ людини, Міжнародні арбітражні установи, Міжнародну організацію праці, ООН. Тоді також послідовно і чітко викладаються суть та фактаж таких рішень.

Щодо супровідних документів, всіх рішень, ухвал, медичних довідок, показань свідків, стенограм тощо, то вони складаються за датами їх постановлення чи з'явлення, мають бути пронумеровані. Щодо копій, то вони мають бути чіткими, розбірливими. Йдеться саме про копії, оскільки ЄСПЛ не повертає надані матеріали.

Ці та інші вимоги стосуються можливості визнання заяви повною і бути розглянутою ЄСПЛ.

Заява до ЄСПЛ підписується особисто, надсилається у паперовому вигляді з оригінальними підписами заявників чи заявниками, за наявності – їхнім представником чи представниками і надсилається поштою на адресу: The Registrar, European Court of Human Rights Council of Europe, 67075, STRASBOURG CEDEX FRANCE.

Звернення до статистики відхилених заяв до Європейського суду з прав людини, коли різні джерела називають від 90 до 97% таких заяв, розуміємо, що формальні вимоги можуть бути корисними для формування заяви і додатків. Заявник може сподіватись, що його порушене право буде, якщо це можливо, відновлене чи доказане. Українці сьогодні знаходяться у вкрай скрутному становищі, тому надія на справедливість має надавати сил.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція про захист прав людини) Ратифікована Законом № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

2. Нотатка для заповнення формуляру заяви. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Application_Notes_UKR.pdf.

3. HUDOC – European Court of Human Rights (coe.int). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/fre-press#%22itemid%22:%22003-7414013-10146948%22>}}

4. Information in Ukrainian. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr&c>.

5. Формуляр заяви. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/forms/ukr&c>.

6. Спрощена схема проходження заяви в Суді в залежності від його складу. URL: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr/application>.

[echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr/application](https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/ukr/application).

*Березовська Н. Л.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри журналістики, політології
та соціальних комунікацій
Державного університету інтелектуальних
технологій та зв'язку,
членкиня НААУ, членкиня НСЖУ*